

تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی بر رضایت تحصیلی دانشجویان

دانشگاه علوم پزشکی همدان

سمیرا شهبایی^۱، هوشنگ جدیدی^{۲*}، یحیی یاراحمدی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۰۷/۲۱

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۹/۳۰

چکیده

مقدمه: هیجان‌ها یکی از ابعاد وجودی انسان هستند و نقش آن‌ها در زندگی چنان برجسته و چشمگیر است که تصور فقدان آن‌ها ممکن نیست و از نظر نحوه ابراز و مدیریت آن‌ها، یکی از عوامل تمایز بین افراد است. هیجان‌های تحصیلی به طور مستقیم با فعالیت‌های تحصیلی یا نتایج تحصیلی گره خورده‌اند. هدف این پژوهش بررسی میزان تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی بر رضایت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی همدان بود.

روش: پژوهش حاضر از نظر روش‌شناسی جزء طرح‌های نیمه تجربی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل است. جامعه آماری پژوهش، شامل همه دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی همدان در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ بودند. از این جامعه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ۶۰ نفر از دانشجویانی که نمره رضایت تحصیلی آن‌ها پایین بود، انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه ۳۰ نفره آزمایش و کنترل جایگزین شدند. به گروه آزمایش ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای برنامه مبتنی بر هیجان تحصیلی آموزش داده شد. اعضای هر دو گروه در هر دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون پرسشنامه رضایت تحصیلی ترک‌زاده و محترم را تکمیل کردند. داده‌ها نیز با روش تحلیل واریانس آمیخته با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که بین میانگین نمرات پس‌آزمون متغیر رضایت تحصیلی نسبت به پیش‌آزمون تغییر وجود دارد اما در گروه کنترل، تغییرات محسوسی مشاهده نشد. همچنین با کنترل نمرات پیش‌آزمون، میانگین تعدیل‌شده نمرات رضایت تحصیلی گروه آزمایش به صورتی معنی‌دار بالاتر از گروه کنترل بود ($P=0/001$).

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی منجر به افزایش رضایت تحصیلی می‌شود. بنابراین، برنامه آموزشی مذکور بر رضایت تحصیلی دانشجویان اثرگذار بوده است.

کلیدواژه‌ها: برنامه آموزشی، رضایت تحصیلی، هیجان تحصیلی، دانشجویان

مقدمه

توجه به کیفیت آموزشی، هدف اول مدیران، اساتید و کارشناسان در امر سیاست‌گذاری نظام سلامت جامعه است. باتوجه به این که دانشجویان از مهم‌ترین اقشار اجتماعی در روند نوسازی و توسعه کشور هستند، پرورش و تقویت احساس رضایت و پیشرفت آن‌ها در راستای رسیدن به سعادت جامعه، اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. از این‌رو دانشگاه‌ها به دنبال تامین نیازها و انتظارات دانشجویان و افزایش میزان رضایتمندی آنها هستند که از عوامل رشد و ارتقای مراکز آموزشی است (۱).

بررسی میزان رضایت تحصیلی می‌تواند پایه‌ای برای راهنمایی دانشجویان و شاخصی برای بهبود عملکردها و میزان موفقیت

نویسنده مسئول: هوشنگ جدیدی، گروه روان‌شناسی، واحد سنجند، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران
hjadidi86@gmail.com

سمیرا شهبایی، گروه روان‌شناسی، واحد سنجند، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران
یحیی یاراحمدی، گروه روان‌شناسی، واحد سنجند، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران

دانشگاه را نشان دهد. از سوی دیگر، بررسی رضایت تحصیلی، در افزایش آگاهی از فرآیند آموزشی و کیفیت آن مفید بوده و گویای میزان توجه و علاقه دانشجویان به یادگیری و آموزش است (۲). رضایت تحصیلی، سازه‌ای تأثیرگذار در جریان تعلیم و تربیت است که شامل ادراک دانشجویان از برنامه‌های آموزشی، شرایط لازم برای مطالعه و همچنین رفتار و راهنمایی معلم است (۳). همچنین رضایت تحصیلی به وضعیتی اشاره دارد که در آن فرد جنبه‌های خاصی از محیط تحصیلی را دوست دارد، درک می‌کند و از آن لذت می‌برد که بیانگر ادراک و ارزیابی دانشجو از کیفیت برنامه‌ها و تجارب آموزشی و نگرش بهتر به سوی موضوعات درسی بوده و عناصری مانند تعاملات، اعتماد به نفس، عزت نفس، رتبه علمی و جنسیت، کیفیت تناسب بین محیط دانشگاه و ویژگی‌های شخصی افراد، رضایت از برنامه‌های درسی، آموزشی و کلاس‌ها، رضایت از مشارکت، و میزان یادگیری خود

پژوهش در آموزش علوم پزشکی / زمستان ۱۳۹۸؛ ۱۱ (۴) / ۵۶

کارکردی هیجان‌ها و چگونگی و مهارت مدیریت آن‌ها در موقعیت‌های آموزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (۱۴). پژوهش احمدی (۱۵) نشان داد که هیجان‌های تحصیلی منجر به افزایش رضایت تحصیلی و در نتیجه افزایش یادگیری و عملکرد بهتر تحصیلی خواهد شد که با نتایج پژوهش ریحانی و همکاران (۸)، پکران (Pekrun) و همکاران (۱۶) و پکران (۱۷) همخوانی دارد. همچنین برخی پژوهش‌ها از جمله احمدی و شیخ الاسلامی (۱۸) و نوغانی و همکاران (۱۹) بر رابطه هوش هیجانی و رضایت تحصیلی تأکید می‌کنند. بنابراین، پژوهش‌های محدودی در زمینه رابطه هیجان‌های تحصیلی با رضایت تحصیلی به ویژه در ایران صورت گرفته است. لذا تاکنون برنامه‌ای آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی طراحی نشده است که تأثیر آن بر متغیر وابسته این پژوهش بررسی شود. بنابراین، با توجه به مرور پیشینه پژوهشی، اهمیت موضوع و عدم بررسی موضوع عنوان شده، لذا این مطالعه با هدف تعیین تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی بر رضایت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی همدان انجام شد.

روش‌ها

این مطالعه از نظر هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی و از نظر روش شناسی جزء طرح‌های نیمه آزمایشی از نوع پیش آزمون و پس آزمون با گروه کنترل است. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۷۳۷ نفر از دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی همدان در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ بودند. با توجه به تعداد زیاد کل دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی همدان، ابتدا به صورت تصادفی دانشکده پزشکی انتخاب و سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و به وسیله پرسشنامه رضایت تحصیلی ترک زاده و محترم (۲۰) به غربالگری دانشجویان با رضایت تحصیلی پایین (کمتر از ۱۳۰) در این دانشکده پرداخته شد. از کل دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی همدان ۱۳۹ نفر رضایت تحصیلی پایینی داشتند. سپس تعداد ۶۰ نفر از آن‌ها انتخاب و در دو گروه کنترل و آزمایش (۳۰ نفر گروه آزمایش و ۳۰ نفر گروه کنترل) به صورت تصادفی جایگزین شدند. پژوهش حاضر در کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج مطرح و تأییدیه اخلاق به شماره IR.MUK.REC.1397/5045 را کسب کرد. دانشجویان داوطلب هر دو گروه آزمایش و کنترل برای همکاری توجیه شده و برای هر دو گروه پیش آزمون برگزار شد. به گروه آزمایش ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای

تنظیمی دانشجویان، شهرت علمی دانشگاه و میزان توانایی دانشگاه برای پیشرفت از طریق علم را در برمی‌گیرد (۴). در مجموع می‌توان گفت که رضایت تحصیلی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر دانش‌آموزان و دانشجویان برای حفظ انگیزش و اراده ادامه تحصیل در آن‌ها است (۵). عوامل متعددی در رضایت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذارند که بعضی فردی و بعضی دیگر محیطی هستند (۶). براساس مطالعات انجام شده، میان رضایت تحصیلی با عناصری مانند تعاملات دانشجویان با همدیگر و اساتیدشان، انواع پشتیبانی‌های مادی و معنوی، آزادی دانشجو، کیفیت تکنولوژی آموزشی و همچنین میزان خودکارآمدی دانشجویان، رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد (۷). هیجان‌های پیشرفت نیز به‌طور مستقیم و معنی‌دار بر رضایت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار است (۸). هیجان‌ها سیستم‌های روان‌شناختی اساسی هستند که سازگاری افراد را به خواسته‌های شخصی و محیطی تنظیم و تعدیل می‌کنند (۹) و هیجان‌های تحصیلی (Academic Emotions) بیانگر هیجان‌هایی هستند که به طور مستقیم به فعالیت‌های تحصیل و پیشرفت مربوط می‌شوند (۱۰). هیجان‌ها و احساس‌ها از جمله ابعاد شخصیتی فراگیران هستند که در سراسر فرآیند یادگیری حضور دارند. هیجان‌های وابسته به فعالیت‌های تحصیلی، هیجان‌های تحصیلی تلقی می‌شوند. هیجان‌های تحصیلی به طور مستقیم با فعالیت‌های تحصیلی یا نتایج تحصیلی گره خورده‌اند که ممکن است یادگیری و عملکرد را از طریق فرآیندهای حافظه مانند بازیابی و ذخیره اطلاعات، انگیزش، راهبردهای یادگیری و منابع شناختی را تحت تأثیر قرار داده و به دنبال آن موجب افزایش یادگیری و عملکرد تحصیلی شوند که افزایش رضایت تحصیلی افراد را به دنبال خواهد داشت (۱۰). هیجان‌های تحصیلی مثبت، کاربرد راهبردهای یادگیری خلاق و انعطاف‌پذیر مانند بسط، سازماندهی، ارزیابی انتقادی و نظارت فراشناختی را تسهیل می‌کند و موجب می‌شوند خصوصیات فکری و رفتاری انسان‌ها به سمت مثبت میل کند. هیجان‌های تحصیلی منفی نیز کاربرد راهبردهای غیرقابل انعطاف، مانند تکرار ساده را تسهیل می‌کند (۱۱).

امروزه هدف اصلی تعلیم و تربیت، ایجاد تغییر نه تنها در میزان دانش، بلکه در گسترش توانایی‌ها و ارتقای مهارت‌ها است (۱۲). از طرفی، براساس شواهد نظری و پژوهشی هیجان‌های تحصیلی ارتباط تنگاتنگی با دستاوردها و پیامدهای تحصیلی دارند (۱۳). از این رو، درک ماهیت

برنامه مبتنی بر هیجان تحصیلی توسط یکی از پژوهشگران آموزش داده شد. در این مدت دانشجویان گروه کنترل آموزشی دریافت نکردند. سپس پس از آزمون برای هر دو گروه اجرا شد و نتایج با نرم افزار آماری SPSS.Ver.19 تجزیه و تحلیل شدند.

پرسشنامه رضایت تحصیلی: این پرسشنامه را ترک زاده و محترم (۲۰) برای بررسی رضایت تحصیلی دانشجویان تدوین کرده‌اند که شامل ۵۹ گویه و ۶ بعد (رضایت از تحصیل، رضایت از اساتید، رضایت از هم‌کلاسی، رضایت از ارتقاء و پیشرفت تحصیلی، رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی و رضایت از محیط تحصیل) است. هر گویه در یک طیف ۵ درجه‌ای (از کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) درجه‌بندی می‌شود. دامنه نمرات بین ۵۹ تا ۲۹۵ قرار دارد. طبق گزارش ترک زاده و محترم (۲۰) پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش تحلیل گویه و همبستگی بین گویه‌ها با نمرات کل هر

بعد بررسی کردند که نتایج بیانگر پایایی بالای مقیاس بود. همچنین آن‌ها ضرایب آلفای کرونباخ ابعاد پرسشنامه را از ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ گزارش کردند. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۵ محاسبه شد.

طرح آموزش

برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی در ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای (هفته‌ای دو جلسه) به گروه آزمایش ارائه شد. این برنامه براساس مرور پژوهش‌های انجام شده و نتایج حاصل از آن‌ها و همچنین بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر هیجان تحصیلی، به وسیله پژوهشگر و با نظارت استاد راهنما و مشاور رساله دکتری و چهار نفر از متخصصان رشته روانشناسی تربیتی ساخته شد. در جدول شماره یک عنوان و محتوای جلسات آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی ارائه شده است.

جدول ۱: عنوان و محتوای جلسات آموزشی

جلسات	محتوای جلسات
اول (معارفه)	معرفی مدرس، تبیین هدف جلسات آموزشی، مراحل و قوانین جلسات آموزشی، برگزاری پیش آزمون هیجان تحصیلی
دوم (آشنایی دانشجویان با مفاهیم)	آشنایی دانشجویان با مفهوم هیجان تحصیلی و انواع هیجان، انواع جهت‌گیری هدف پیشرفت با ذکر مثال، خودپنداره تحصیلی و ارزش تکلیف و رابطه آن‌ها با یکدیگر
سوم (آموزش راهبردهای شناختی)	آموزش راهبردهای تکرار و مرور شامل چندبار روخوانی (مکرر خوانی)، چندبار رونویسی (مکرر نویسی)، تکرار اصطلاحات مهم و کلیدی با صدای بلند، انتخاب نکات مهم و خط کشیدن زیر مطالب یا استفاده از مایک فسفری؛ آموزش راهبردهای بسط و گسترش معنایی شامل استفاده از واسطه‌ها، تصویرسازی ذهنی، روش مکان‌ها، کلمه کلید، سرواژه، یادداشت برداری، خلاصه کردن، علامت‌گذاری و حاشیه نویسی، قیاس‌گری و آموزش دادن مطالب آموخته شده به دیگران (کنفرانس). آموزش راهبردهای سازمان‌دهی شامل دسته‌بندی اطلاعات جدید و تبدیل متن درسی به طرح، نقشه و نمودار
چهارم (آموزش راهبردهای فراشناختی)	آموزش راهبردهای برنامه‌ریزی شامل تعیین هدف مطالعه، پیش‌بینی زمان لازم برای مطالعه و یادگیری، تعیین سرعت مطالعه، تحلیل چگونگی برخورد با موضوع یادگیری، انتخاب راهبردهای یادگیری (راهبردهای شناختی)؛ آموزش راهبردهای نظارت و ارزشیابی شامل ارزشیابی از پیشرفت، نظارت بر توجه، طرح سؤال در ضمن مطالعه و یادگیری و بررسی زمان و سرعت مطالعه؛ آموزش راهبردهای نظم دهی شامل و تعدیل سرعت مطالعه و اصلاح یا تغییر راهبرد شناختی
پنجم (آموزش مهارت حل مسئله)	آموزش مهارت حل مسئله و مراحل آن شامل شناسایی یا طرح مسئله، تعریف دقیق مسئله، جمع‌آوری اطلاعات، تولید راه حل‌های مختلف و بارش فکری، بررسی راه حل‌ها و انتخاب مناسب‌ترین آن‌ها و اجرا و ارزیابی؛ و فعالیت‌های مربوط به آن
ششم (آموزش مهارت‌های مثبت اندیشی ۱)	آشنایی با افکار منفی و تهیه لیست افکار منفی دانشجویان و راه‌های تعدیل آن، آموزش مثبت بودن از طریق به چالش کشاندن افکار منفی و جایگزین کردن افکار مثبت، تعریف و تصاویر ذهنی و بیان اهمیت آن‌ها، تغییر تصاویر ذهنی و استمرار در تمرین افکار مثبت
هفتم (آموزش مهارت‌های مثبت اندیشی ۲)	مثبت بودن از طریق آموزش روش توقف فکر، آرام‌سازی و تغییر نگرش‌ها شامل الزام، مهار کردن و مبارزه طلبی، وارد کردن خنده به زندگی، و عادت کردن به ورزش
هشتم (آموزش خودکارآمدی ۱)	تعریف و شرح مفهوم خودکارآمدی و بیان ویژگی‌های افراد خودکارآمد، بررسی عوامل سه‌گانه مؤثر بر خودکارآمدی (فکر، عاطفه و عمل)
نهم (آموزش خودکارآمدی ۲)	آموزش عوامل مؤثر بر خودکارآمدی شامل تجارب مسلط یا موفق و اثر نیرومند آن بر باورهای خودکارآمدی، تجارب جانشینی و سهم مشاهده موفقیت‌های دیگران در افزایش باورهای خودکارآمدی از طریق الگوسازی یا سرمشق‌گیری، قانع سازی کلامی یا ترغیب کلامی و نقش پیام‌های دریافتی فرد از محیط اجتماعی، حالت‌های فیزیولوژیکی و هیجانی و احساس لذت، خوشایندی و غرور؛ و تجارب تصویرسازی مثبت و شیوه صحیح انجام آن
دهم (خلاصه مطالب)	مرور خلاصه مطالب ارائه شده جلسات قبل، پاسخ دادن به سوالات دانشجویان و برگزاری پس آزمون

یافته‌ها

میانگین و انحراف استاندارد سن ۶۰ نفر از دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش به ترتیب ۲۵/۳۷ و ۰/۶۴ به دست آمد. همچنین مقطع تحصیلی آن‌ها شامل ۳۸ نفر کارشناسی،

۱۰ نفر کارشناسی ارشد و ۱۲ نفر دکتری بود. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول شماره دو ارائه شده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد رضایت تحصیلی

آزمون	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
پیش آزمون	آزمایش	۱۲۳/۱۰	۲۲/۴۷
	کنترل	۱۰۶/۹۰	۱۵/۳۸
پس آزمون	آزمایش	۱۶۷/۸۰	۱۷/۱۳
	کنترل	۱۰۷/۶۷	۱۳/۳۸

یافته‌های توصیفی در جدول شماره دو نشان می‌دهد که میانگین نمرات پس آزمون متغیر رضایت تحصیلی نسبت به پیش آزمون تغییر داشته است، اما در گروه کنترل، تغییرات محسوسی مشاهده نمی‌شود. به منظور بررسی تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی در رضایت تحصیلی فراگیران از تحلیل کوواریانس یک متغیره (ANCOVA) استفاده شد. در این تحلیل میانگین پس آزمون گروه آزمایش با میانگین گروه کنترل مقایسه شده و نمره‌های پیش آزمون به عنوان متغیر کمکی به کار گرفته شدند. البته رعایت شرط نرمال بودن توزیع داده‌ها، همگنی واریانس‌های خطا و همگنی شیب رگرسیون ضروری است (جدول ۳).

نتایج آزمون کلموگراف-اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های رضایت تحصیلی نشان داد که در مراحل

جدول ۳: همگنی شیب رگرسیون در متغیر رضایت تحصیلی

منابع تغییر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
مقدار ثابت	۵۶۲۷/۶۷۴	۱	۵۶۲۷/۶۷۴	۶۵/۶۹۶	۰/۰۰۰
گروه × پیش آزمون	۲۳/۰۸۲	۱	۲۳/۰۸۲	۰/۲۶۵	۰/۶۰۹
خطا	۴۸۸۱/۴۸۹	۵۶	۸۷/۱۶۹		
کل	۱۲۰۶۱۸۴/۰۰۰	۶۰			

همانطور که نتایج جدول شماره سه نشان می‌دهد تعامل بین گروه و پیش آزمون معنی دار نیست ($P > 0.05$). به عبارت دیگر داده‌ها از فرضیه همگنی شیب‌های رگرسیون پشتیبانی می‌کند.

با توجه به این که پیش فرض‌های آزمون تحلیل کوواریانس یک متغیره (ANCOVA) در این فرضیه رعایت شده است، در جدول شماره چهار نتایج این آزمون ارائه شده است.

جدول ۴: تاثیر آموزش مبتنی بر هیجان تحصیلی بر رضایت تحصیلی براساس آزمون تحلیل کوواریانس

منبع	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری	مجزورات
پیش آزمون رضایت تحصیلی	۸۸۱۰/۸۹۶	۱	۸۸۱۰/۸۹۶	۱۰۲/۳۹۹	۰/۰۰۱	۰/۶۴۲
گروه	۳۱۳۹۸/۰۹۱	۱	۳۱۳۹۸/۰۹۱	۳۶۴/۹۰۳	۰/۰۰۱	۰/۸۶۵
خطا	۴۹۰۴/۵۷۱	۵۷	۸۶/۰۴۵			
کل	۱۲۰۶۱۸۴/۰۰۰	۶۰				

با توجه به نتایج جدول شماره چهار، نتایج تحلیل کوواریانس بیانگر آن است که با کنترل نمرات پیش‌آزمون، میانگین تعدیل‌شده نمرات رضایت تحصیلی گروه آزمایش ($SE=1/76$) و ($M=162/6$) به صورتی معنی‌دار بالاتر از گروه کنترل ($SE=1/76$ و $M=112/8$) بود ($P<0/001$). بنابراین فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت بین دو گروه رد می‌شود.

جدول ۵: میانگین و خطای معیار تعدیل شده رضایت تحصیلی در گروه آزمایش و کنترل

گروه	میانگین	خطای استاندارد
آزمایش	۱۶۲/۶۱۵	۱/۷۶۹
کنترل	۱۱۲/۸۵۲	۱/۷۶۹

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی میزان تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی بر رضایت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی همدان بود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی بر رضایت تحصیلی دانشجویان اثربخش به عبارت دیگر، اجرای برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی می‌تواند میانگین نمرات متغیر رضایت تحصیلی در این پژوهش را افزایش دهد. تحلیل یافته‌های حاصل از آزمون تحلیل کوواریانس یک متغیره (ANCOVA) در این پژوهش، حاکی از اثربخشی برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی بر افزایش رضایت تحصیلی دانشجویان در مرحله پس‌آزمون بود که این یافته با نتایج پژوهش احمدی (۱۵) همسو می‌باشد. احمدی پژوهش خود را بر روی ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر شیراز انجام داد، نتایج نشان داد که هیجان‌های تحصیلی منجر به افزایش رضایت تحصیلی و در نتیجه افزایش یادگیری و عملکرد بهتر تحصیلی خواهد شد. که با یافته‌های پژوهش ریحانی و همکاران (۸)، صادقی وبرزگر بفروبی (۲۱)، حیات، اسمی، رضایی و نبیئی (۲۲)، پکران و همکاران (۱۶) و پکران (۱۷) همخوانی دارد. همچنین این یافته با نتایج برخی پژوهش‌ها از جمله احمدی و شیخ‌الاسلامی (۱۸) و نوغانی و همکاران (۱۹) همخوان است که بر رابطه معنی‌دار هوش هیجانی و رضایت تحصیلی تأکید می‌کنند. وجه افتراق نتایج پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌ها این است که در مطالعات دیگر صرفاً رابطه میان متغیرها بررسی شده است اما در پژوهش حاضر تأثیر برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی مورد توجه قرار گرفته است.

در تبیین یافته پژوهش می‌توان گفت که با توجه به این‌که هیجان‌های تحصیلی به طور مستقیم با فعالیت‌های تحصیلی یا نتایج تحصیلی گره خورده‌اند و یادگیری و عملکرد را از طریق فرآیندهای حافظه مانند بازیابی و ذخیره اطلاعات، انگیزش،

راهبردهای یادگیری و منابع شناختی را تحت تأثیر قرار داده و به دنبال آن موجب افزایش یادگیری و عملکرد تحصیلی که موجب افزایش رضایت تحصیلی دانشجویان می‌شود (۱۷). به علاوه، آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی برای افزایش یادگیری و به یادسپاری، آموزش مهارت حل مسئله جهت رفع چالش‌های تحصیلی، آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی با هدف افزایش امید و نشاط ذهنی، و آموزش خودکارآمدی که در این پژوهش در برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی گنجانده شده و در نهایت موجب افزایش انواع هیجان‌های مثبت تحصیلی از جمله غرور، امید و شادی می‌شود و هیجان‌های منفی تحصیلی از جمله شرم، ترس و غم را کاهش می‌دهد. خود این فرآیند نیز سبب افزایش احساس تسلط بر امور تحصیلی و در نتیجه افزایش قابل توجه رضایت از تحصیل در دانشجویان می‌شود. به بیانی دیگر، بعد از دریافت برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی، در دانشجویان توانایی ادراک، شناخت و تنظیم هیجان‌ها ارتقاء می‌یابد و تعامل آن‌ها با دیگران مثبت و مؤثر خواهد شد. همچنین در صورت برخورد با عوامل تنش‌زا و چالش‌های مختلف تحصیلی، توانایی کنترل و مدیریت هیجان‌های خود را (که با استفاده از راهبردهای مختلفی که در برنامه آموزشی یاد گرفته‌اند) خواهند داشت. این توانایی‌ها موجب ایجاد احساس تسلط و افزایش تجربه هیجان‌های مثبت نظیر غرور و امیدواری خواهد شد که منجر به احساس رضایت بیشتر از تحصیل می‌شود.

باتوجه به یافته‌های به‌دست آمده در این پژوهش، باید گفت برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی می‌تواند راهکار اجرایی مناسبی جهت افزایش رضایت تحصیلی دانشجویان باشد. از این رو، پیشنهاد می‌شود از برنامه آموزشی مذکور به عنوان بخشی از طرح‌ها و کار اجرایی روان‌شناسان تربیتی و حتی مشاوران تحصیلی فعال در این عرصه که در مدارس و دانشگاه‌ها در حال تلاش هستند، جهت افزایش رضایت تحصیلی فراگیران به کار گرفته شود.

قدردانی

بدینوسیله پژوهشگران از همه دانشجویان و کارکنان دانشگاه علوم پزشکی همدان که در انجام این پژوهش همکاری لازم را داشتند، کمال تشکر و قدردانی می‌نمایند.

جامعه آماری این پژوهش محدود به دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه علوم پزشکی همدان در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ بود. لذا در تعمیم نتایج باید احتیاط نمود. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی، به بررسی اثربخشی برنامه آموزشی مبتنی بر هیجان تحصیلی در سنین و مقاطع تحصیلی مختلف در میان دانش‌آموزان پرداخته شود.

References

- 1-Baykal U, Sokmen S, Korkmaz S, Akgun E. Determining student satisfaction in a nursing college. *Nurse Educ Today* 2005; 25 (4): 255- 62. [DOI:10.1016/j.nedt.2004.11.009]
- 2-El Ansari W, Oskrochi R. What matters most? Predictors of student satisfaction in public health educational courses. *Pub Health* 2006; 120 (5): 462- 73. [DOI:10.1016/j.puhe.2005.12.005]
- 3-Vittorio Caprara G, Barbaranelli C, Steca P, Malone PS. Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level *J Sch Psychol* 2006; 44 (6):473- 90. [DOI:10.1016/j.jsp.2006.09.001]
- 4-Carmen P. Laura B. "Students' Satisfaction towards Academic Courses In Blended Weekend Classes Program". *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 2015; 191, 2198- 202. [DOI:10.1016/j.sbspro.2015.04.535]
- 5-Peters S, Barbier M, Faulx D, Hansez I. Learning and motivation to transfer after an e-learning programme: Impact of trainees' motivation to train, personal interaction and satisfaction. *Innovations. In Education and Teaching International* 2012; 49 (4): 375- 87. [DOI:10.1080/14703297.2012.728878]
- 6-Umbach PD, Porter SR. How do academic departments impact student satisfaction? Understanding the contextual effects of departments. *Res High Educ* 2002; 43 (2): 209- 34. [DOI:10.1023/A:1014471708162]
- 7-Durber CM, Yeates KO, Taylor HG, Walz NC, Stancin T, Wade SL. The family environment predicts long-term academic achievement and classroom behavior following traumatic brain injury in early childhood. *Neuropsychology* 2017; 31 (5): 499. [DOI:10.1037/neu0000351]
- 8-Reyhani MB, Kamari S, Zarei R, Nejati V. [Social cognition and academic satisfaction: the mediating role of achievement emotions]. *Social Cognition* 2016-2017; 5 (2): 136- 154. [Persian]
- 9-Glaser-zikuda M, Stuchikova I, Janik T. Emotional aspects of learning and teaching: reviewing the field – discussing the issues. *Orbis Scholae* 2013; 7 (2): 7- 22. [DOI:10. 14712/23363177. 2015.18]
- 10-Pekrun R. The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational psychology review* 2006; 18 (4): 315- 41. [DOI:10.1007/s10648-006-9029-9]
- 11-Pekrun R. Linnenbrink-Garcia L. *International handbooks of emotions in education*. New York: Routledge; 2014.
- 12-Koura A, Al- Hebaishi S. The Relationship between Multiple Intelligences, Self-Efficacy and Academic Achievement of Saudi Gifted and Regular Intermediate Students. *Educational Research International* 2014; 3 (1): 48- 70.
- 13- Artino Jr AR, Holmboe ES, Durning SJ. Can achievement emotions be used to better understand motivation, learning, and performance in medical education? *Medical Teacher* 2012; 34 (3): 240- 44. [DOI:10.3109/0142159X.2012.643265]

- 14-Martin SE, Williamson RL, Kurtz-Nelson EC, Boekamp JR. Emotion Understanding (and Mis understanding) in Clinically Referred Preschoolers: The Role of Child Language and Maternal Depressive Symptoms. *Journal of Child and Family Studies* 2015; 24 (1): 24- 37. [DOI:10.1007/s10826-013-9810-6]
- 15-Ahmadi S. [The mediating role of academic achievement emotions in the relationship between achievement goals with academic aperformance and educational satisfaction]. [dissertation]. Shiraz; Shiraz University; 2015. [Persian]
- 16-Pekrun R, Goetz T, Titz W. Perry RP. "Academic emotions in students' self-regulated learning and achievement: A program of quantitative and qualitative research". *Educational Psychologist* 2002; 37 (2): 91- 106. [DOI:10.1207/S15326985EP3702-4]
- 17-Pekrun R. "The control- value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice". *Educational Psychology Review* 2006; 18, 315- 41. [DOI:10.1007/s10648-006-9029-9]
- 18-Ahmadi S, Sheykholeslami R. [The relationship between emotional intelligence and educational satisfaction in students]. *Journal of Educational Psychology Studies* 2011; 8 (13): 1- 20. [Persian]
- 19-Noughani F, Bayat Rizi M, Ghorbani Z, Ramim T. Correlation between emotional intelligence and educational consent of students of Tehran University of Medical Students. *Tehran University Med Journal* 2015; 73 (2): 110- 116.
- 20-Torkzadeh J, Mohtaram M. [The validation of student's academic satisfaction scale]. *Higher Education Letter* 2014; 7 (26): 155- 176. [Persian]
- 21- Sadeghi M, Barzegar Befroee M. [Mediating role of academic emotions on the relationship between basic psychological needs and academic satisfaction among students]. *rme*. 2019; 11 (2) :32-43. [Persian] [DOI:10.29252/rme.11.2.32]
- 22- Hayat A, Esmi K, Rezaei R, Nabiee P. [The Relationship between Academic Emotions and Academic Performance of Medical Students of Shiraz University of Medical Sciences]. *rme*. 2017; 9 (4): 29-20. [Persian] [DOI:10.29252/rme.9.4.29]

The Effectiveness of Emotion- based Curriculum on students' academic satisfaction in Hamadan University of Medical Sciences

Shahabi S¹, Jadidi H² *, Yarahmadi Y³

Received: 2019/10/13

Accepted: 2019/12/21

Abstract

Introduction: Emotions are one of the dimensions of human existence and their role in life is so prominent that imagining missing them is impossible and in terms of tools and management, they are one of the distinguishing factors between individuals. Academic emotion is directly related to academic activities or academic outcomes.

The purpose of this study was to investigate the effect of educational program based on academic emotions on students' academic satisfaction in Hamadan University of Medical Sciences.

Method: This present study is a semi-experimental design of pre-test and post-test with control group. The statistical population of the study consisted of all students studying at Hamadan University of Medical Sciences during 2018-2019. Using random sampling method, 60 students with low academic satisfaction were selected and randomly assigned to experimental and control group. The experimental group was taught 10 session of 90-minute educational program based on academic emotion. The Members of both groups completed Torkzadeh and Mohtaram Respected academic satisfaction questionnaire in all two stages of pre-test and post-test. Data were analyzed by ANOVA using SPSS.

Results: The results showed that there was a significant difference between the mean scores of the post-test of academic satisfaction compared to the pre-test, but no significant changes were observed in the control group. Also by controlling the pre-test scores, the adjusted mean of academic satisfaction scores in the experimental group was significantly higher than the control group ($P = 0.001$).

Conclusion: The results showed that educational program based on academic emotion leads to increased academic satisfaction. Therefore, the mentioned educational program has influenced students' academic satisfaction.

Keywords: Curriculum, Academic Satisfaction, Academic Emotions, Students

Corresponding author: Jadidi H, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran hhjadidi86@gmail.com
Shahabi S, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran
Yarahmadi Y, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran